

Zagroda Kurpiowska w Kadzidle, Oddział Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce

Leszek Czyż

Zagroda Kurpiowska to oddział Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce jest czynna od 19 maja 1991 roku. Jest to typowa zagroda samotnicza zwana też kolonijną. Z przeniesionych na teren skansenu obiektów powstała wydłużona zagroda o regularnym prostokątnym kształcie. W jej skład wchodziły obiekty z końca XIX i początku XX wieku:

Chałupa - dom mieszkalny postawiony szczytem do drogi z ogródkiem kwiatowym. Jest to typ asymetryczny, dośrodkowy, konstrukcji zrębowej, z litego bala sosnowego z dwuspadowym dachem słomianym. Pobudowany w początkach XIX w. we wsi Golanka. Wewnątrz zachowany jest układ typowy dla regionu Kurpiowszczyzny: sień, duża izba, alkierz i mała izba. Chata ma pięknie zdobione szczyty z charakterystycznymi śparogami (skrzyżowane wiatrownice w kształcie rogów) i okna z drewnianymi ażurowymi nadokiennikami. Jest to budynek szerokofrontowy, z wejściem od strony podwórza i tradycyjną sienią z glinianym klepiskiem. W dużej izbie z piecem do wypieku chleba uwagę przykuwają liczne dekoracje - w oknach firanki wycinane z papieru, na ścianach kolorowe kurpiowskie wycinanki - leluje, gwiazdy i ptaki. Na okapie nad kuchnią stoją rzędem byski i nowe latka czyli chlebowe jelonki, pieski, baranki, zajączki, kózki i figurki pasterzy otoczonymi gąskami, które zgodnie z tradycją mają przynosić gospodarzom szczęście i dostatek na Nowy Rok. Najważniejsze miejsce sakralne w każdej chałupie kurpiowskiej to - święty kąć urządzany w rogu gdzie na stole stoi pasyja (krzyż), a po bokach stoją barwne bukiety z kolorowymi kwiatami z bibuły. Nad stołem wiszą święte obrazy. Tutaj codziennie wieczorem spotykała się cała rodzina i wspólnie modliła. Przy łóżku zamocowany jest do podłogi drewniany drążek z wygiętym w półkole pałakiem, który obracał się wraz z dzieckiem - to wiejski chodziki do nauki dla najmłodszych pociech. W dużej izbie mamy także skromne wiejskie meble: wąskie łóżko z siennikiem, drewniana skrzynia, ławka, krzesła wyplatane ze słomy, kołyska i oryginalny łyżnik kuchenny na naczynia i sztuce. W następnym pomieszczeniu zwanym alkierzem rozstawione jest krosno do tkania z lnianych nici. Na Kurpiach bywały całe wsie, w których w każdej chałupie obowiązkowo stały krosna. Pokazane są również inne urządzenia powiązane z tkactwem i obróbką lnu: kołowrotek, motowidła, wijaki, talki i drabinki ze szpulkami. Przy ścianie stoi typowy kurpiowski ślaban z elementami zdobienia - za dnia służył za siedzisko, a w nocy za łóżko. Ostatnie pomieszczenie to mała izba umeblowana tradycyjnie z kuchnią i piecem dla najstarszych członków rodziny.

Spichlerz - zwany świronkiem, pochodzi z Łodzisk, zbudowany w 1921 r. ma konstrukcję zrębową, z podcieniem i pięknie deskowanym szczytem. Wewnątrz można zobaczyć jak kiedyś przechowywało się zboże w dużych naczyniach zasobowych takich jak toki drewniane czy solnionki ze słomy. W spichlerzu znajdują się różne narzędzia gospodarskie do obróbki zbóż takie jak: stępy ze stęporami, przetak, cep do młócenia, szufle i miarki do zboża. Na szczególną uwagę zasługują naczynia wyplecione z korzenia sosny tradycyjnymi kurpiowskimi technikami.

Zagroda Kurpiowska w Kadzidle, Oddział Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce

Drwalnia - pochodzi ze wsi Kurpiowskie, zbudowana w końcu XIX wieku, konstrukcja zrębowa, dach dwu spadowy przykryty słomą żytnią. Stoi w obrębie zabudowań gospodarczych. Służy do przechowywania opału.

Obora - tzw. chlew, rekonstrukcja, konstrukcja zrębowa, budynek gospodarczy, w którym trzymano zwierzęta wiejskie (konie, świnie, krowy). Wewnątrz prasa do wyciskania oleju z pierwszego tłoczenia. W skład olejarni wchodzi duża podwójna prasa z metalowymi głowicami (dziady), które dokręcało się pionowo w dół i ścisnęło zmieloną zaprawę lnianą. Aby wycisnąć olej lniany najpierw trzeba było zmielić siemię lniane w młynie, a następnie w drewnianym korycie wymieszać z wodą. Gotową zaprawę podgrzewano w specjalnym naczyniu nad paleniskiem i mechanicznie mieszano aby nie doprowadzić do przypalenia. Gdy gorąca masa nabrała temperatury około 60 stopni przekładano ją w lniane worki i wyciskano na ciepło do saganów żeliwnych bądź innych metalowych naczyń. Po wyciśnięciu zostawały wytloki tzw. makuchy lniane, które bardzo lubiły podgryzać konie.

Kuźnia - pochodzi ze wsi Brzozowa. Zbudowana w 1928 roku, typowa konstrukcja zrębowa, dach przykryty dachówką ceramiczną wewnątrz murowane palenisko z skórzanym miechem i typowymi narzędziami kowalskimi m.in. kowadło, imadło, bor maszyna, szczypce, młoty, kleszcze. Od chwili zestawienia, w kuźni podczas warsztatów etnograficznych odbywają się pokazy rękodzieła i rzemiosła kowalskiego.

Ule kłodowe - najstarsze ule to barcie wydrążone w żywych drzewach, na które wspinali się bartnicy aby wybrać miód. Kłody wyrabiano z kawałków drzewa martwego bądź odcinano barcie i transportowano je do przydomowych pasiek. Na terenie Kurpiowszczyzny jeszcze po II wojnie można było spotkać wiele stojących często 2 metrowych ważących ponad 200 kilogramów uli kłodowych. Z czasem zaczęły je wypierać nowoczesne ule skrzynkowe, które miały większą wydajność i które używane są do dnia dzisiejszego. Na terenie skansenu pod wiatą znajduje się ekspozycja XIX wiecznych uli kłodowych, nieopodal stoją też ule skrzynkowe z XX wieku.

Studnia z żurawiem - rekonstrukcja, obiekt typowy dla pejzażu Kurpiowszczyzny. Studnia wykonana z sosnowych bali i okryta dwuspadowym daszkiem. Żuraw wykonany jest z samorodnego kawałka drewna, do którego przymocowana jest śmiga (długi drewniany drąg) na górze cieńszy na dole grubszy. Śmiga działa na zasadzie dźwigni dwustronnej na końcu w górze przymocowany drewniany kij zwany kluczką, do której zawieszano wiadro do czerpania wody.

Chałupa poza zagrodą - pochodzi ze wsi Brzozowy Kąt, zbudowana w końcu XIX w., typowa konstrukcja zrębowa, szerokofrontowa, pierwotnie oszalowana. Przed wejściem do chałupy dostawiono stylizowany ganek. Wewnątrz pomieszczenie oświetlowe do przeprowadzania warsztatów i lekcji muzealnych. Ten obiekt można także wynająć do celów szkoleniowych i małych uroczystości rodzinnych.

Zagroda Kurpiowska w Kadzidle, Oddział Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce

Spichlerz poza zagrodą - rekonstrukcja tradycyjnego spichlerzu z podcieniem. Konstrukcja zrębowa. Wewnątrz toalety dla zwiedzających.

Chałupa przy wejściu - pochodzi z Tatar zbudowana w 1946 roku. Konstrukcja zrębowa o typowym układzie pomieszczeń. Wewnątrz chałupy znajduje się kasa biletowa i sklepik z rękodziełem ludowym, pamiątkami i wydawnictwami. Chałupa zlokalizowana jest przy głównej bramie wjazdowej obok parkingu dla zwiedzających, mieści się tu biuro skansenu, od niej prowadzi brukowana ścieżka przez las do części ekspozycyjnej Zagrody.

Ponadto: na terenie skansenu znajduje się scena widowiskowa i rekonstrukcja maneżu (duża wiata) do imprez folklorystycznych i zabaw dla grób zorganizowanych.

Źródło:

https://zagrodakurpiowska.pl/?page_id=74

<http://www.kadzidlo.pl/zagrodakurpiowska.htm>

<https://zagrodakurpiowska.pl/?p=65>

<http://www.drewnopedia.pl/1,12,80,kadzidlo.htm>

Zagroda Kurpiowska w Kadzidle, Oddział Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce

OLYMPUS DIGITAL CAMERA

Autor wpisu: **Leszek Czyż**